

قیمت گذاری بهینه اول

منظور از بهینه اول در ادبیات اقتصاد رفاه، همان بهینه پارتو است (عباسیان و نسرین دوست، ۱۳۹۱: ۲۷۹). در این وضعیت، قیمت گذاری بهینه از طریق برابر قرار دادن قیمت با هزینه نهایی انجام می شود ($p=mc$) (رهبر و همکاران، ۱۳۹۷). برای دستیابی به بهینه پارتو سه شرط باید برقرار باشد:

۱- شرط نهایی برای جانشینی عوامل: برای برقراری این شرط باید همه تولیدکنندگان در مقابل یک قیمت نسبی یکسان از عوامل (مثل کار و سرمایه) قرار بگیرند.

۲- شرط نهایی برای مبادله: این شرط هنگامی محقق می شود که همه مصرف کنندگان به قیمت های تسویه کننده بازار برای دو کالای x و y پاسخ دهند.

۳- شرط نهایی برای جانشینی تولید (شرط سراسری): برای هر جفت کالا با قابلیت تولید مجدد باید نرخ نهایی جانشینی با نرخ نهایی تبدیل برابر باشد. این شرط به آن معنی است که مجموعه کالاهای تولید شده با ترجیحات افراد سازگار باشد (ناداران و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳؛ عباسیان و نسرین دوست، ۱۳۹۱: ۵۱).

دستیابی به وضعیت بهینه اول در دنیای واقعی بسیار مشکل است. از جمله دلایل نرسیدن به وضعیت پارتویی عبارت است از:

۱- هر شرایطی که به نقض فروض اولیه تشکیل بازار رقابت کامل منجر شود و ساختار بازار را از حالت رقابت کامل خارج کند.

۲- کالاهای عمومی

۳- اثرات خارجی (برون ریزها)

۴- توزیع درآمدهای غیر عادلانه و یا غیر قابل قبول از نظر اجتماعی (عبادی، ۱۳۷۰: ۲۸۴؛ رنانی، ۱۳۹۵: ۲۱-۸۰).

قیمت گذاری بهینه دوم

در سال ۱۹۵۶ لیپسی و لانکستر به طور کلی نظریه عمومی بهینه دوم را بیان کردند (عباسیان و نسرین دوست، ۱۳۹۱: ۲۸۰). نظریه بهینه دوم بیان می کند که ممکن است یک یا بیش از یک مورد از شرایط پارتو به علت محدودیت های گوناگون (مانند وجود قدرت بازار و انحصار) در دنیای واقعی به وجود نیاید. در این حالت دستیابی به بهینه اول ممکن نخواهد بود. آنگاه این سؤال مطرح می شود که آیا با حفظ بقیه موقعیت های بهینه پارتو، به بهینه دوم دست خواهیم یافت؟ پاسخ نظریه بهینه دوم خیر است (پژویان و قره باغیان، ۱۳۷۱: ۴۵۷؛ Kolstad, 2000: 129).

نتیجه جالب و غافلگیرکننده نظریه بهینه دوم این است که وقتی حتی فقط یکی از شروط کارایی پارتویی نقض می شود، بهترین نتیجه با تخطی از سایر شروط کارایی (حتی اگر قابل دستیابی باشند) به دست می آید (Lipsey & Lancaster, 1956؛ ناداران و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۷).

کتاب شناسی

- رهبر، فرهاد؛ حیدری، کیومرث؛ قهرمانی، هادی (۱۳۹۷). «تعیین قیمت بهینه برق: مطالعه موردی شرکت توانیر»، پژوهشنامه اقتصاد/انرژی ایران، سال ششم، شماره ۲۴، صص ۵۷-۸۸.
- عبادی، جعفر (۱۳۷۰). مباحثی در اقتصاد خرد بازارها، تعادل عمومی، رفاه/اقتصادی، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- عباسیان، عزت اله؛ نسرین دوست، میثم (۱۳۹۱). اقتصاد رفاه، چاپ اول، تهران: نشر نورعلم.
- کالیز، جان؛ جونز، فیلیپ (۱۳۸۸). مالیه عمومی و انتخاب عمومی، ترجمه الیاس ناداران، آرش اسلامی، علی چشمی، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- مولر، دنیس سی (۱۳۹۵). انتخاب عمومی تحلیل قواعد بازی اجتماعی از دیکتاتوری تا دموکراسی، ترجمه مترجمان زیر نظر دکتر محسن رنانی، چاپ اول، تهران: نشر نورعلم.
- هندرسن، جیمز م.؛ کوانت، ریچارد ا. (۱۳۷۱). تئوری اقتصاد خرد (تقرب ریاضی)، ترجمه مرتضی قره باغیان و جمشید پژویان، چاپ اول، تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.

Kolstad, Charles D. (2000). *Environmental Economics*, Oxford University Press.

Lipsey, R. G., & Lancaster, K. (1956). «The general theory of second best», *The review of economic studies*, 24(1), 11-32.

سیدمحمد‌هادی سبحانیان

مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران

علی مهرگان

دانشجوی دکتری اقتصاد

دانشگاه اقتصاد